

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN SPORDA İNSAN HAKLARINA YÖNELİK TUTUMLARI

THE ATTITUDE OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS TOWARDS HUMAN RIGHTS IN SPORTS

Yahya DOĞAR¹

Oğuzhan ÇALI²

Başvuru Tarihi: 22.02.2021

Yayına Kabul Tarihi: 02.04.2023

DOI: 10.21764/maeuefd.885155

(Araştırma Makalesi)

Özet: Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sporda insan haklarına yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 34.322 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemi ise oranlı tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenen 404 kadrolu beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlere araştırmacıların oluşturduğu sosyo demografik bilgi formu ve Sporda İnsan Hakları Tutum ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde, T testi ve F testi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sporda insan haklarına yönelik tutumlarında cinsiyet, yaş, görev yılı ve medeni durum değişkenlerine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin eğitim durumuna göre yapılan değerlendirmede, doktora eğitimi alan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin lisans ve yüksek lisans eğitimi alanlara göre tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca insan haklarına yönelik eğitim alan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, almayanlara göre sosyal haklar alt boyutunda daha yüksek puana sahip oldukları görülmüştür. Sonuç olarak, sporda insan haklarına yönelik olumlu tutum oluşturmada, eğitimin önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Eğitim sayesinde, sahip olunan hakları bilme, kullanma ve başkalarının haklarına saygı duyma sorumluluğunun geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Beden eğitimi, insan hakları, öğretmen, spor*

Abstract: In the study, it was aimed to examine the attitudes of physical education and sports teachers towards human rights in sports in terms of various variables. Survey model, one of the quantitative research methods, was used in the research. The population of the research consists of 34,322 physical education and sports teachers working in schools affiliated to the Ministry of National Education in the 2020-2021 academic year. The sample consists of 404 permanent physical education and sports teachers determined by proportional stratified sampling method. The socio-demographic information form created by the researchers and the Human Rights Attitude Scale in Sports were applied to the teachers. T test and F test were used in the analysis of the data. According to the findings of the research; It has been observed that there is no significant difference in the attitudes of physical education and sports teachers towards human rights in sports according to gender, age, year of employment and marital status variables. In the evaluation made according to the educational status of the teachers, it was seen that the attitudes of physical education and sports teachers who received doctorate education were higher than those who received undergraduate and graduate education. In addition, it was observed that physical education and sports teachers who received training on human rights had higher scores in the social rights sub-dimension than those who did not. As a result, it has been seen that education is an important factor in creating a positive attitude towards human rights in sports. It is thought that the responsibility of knowing and using the rights and respecting the rights of others can be developed through education.

Keywords: *Physical education, human rights, teacher, sport*

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, yahya.dogar@inonu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1068-2266

² Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, oguzchali@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6521-9714

Giriş

İnsan hakları satılamayan, satın alınamayan, kiralanamayan ve devredilemeyen, bir başka ifadeyle her insanın insan olması nedeniyle doğuştan kazandığı haklardır. Bu haklar bireyin etnik yapısına, ait olduğu ülke vatandaşlığına, dinine, diline, rengine, mesleğine bakılmaksızın herkes için eşittir. Bu nedenle insan haklarının hareket noktası bireydir ve insan hakları insanca yaşamak için gerekli olan şartların sağlanmasını amaç edinmiştir (Beetham, 2006). Bu haklar kültürel olarak bir kökene sahip olmakla birlikte tarihsel bir geçmişe de sahiptir. Genel olarak insan ve devlet arasında bir ilişki olarak algılansa da, insan ve insan arasında da üst ahlaki normlar olarak kabul edilir (Berber, 2007).

Bireyler, insan olmanın ne anlama geldiği bilgisine ulaştıktan sonra bu bilgi ile birlikte, aile içerisindeki ilişkilerde, toplumsal ve mesleki yaşamlarında, insan haklarını dikkate alarak eylemlerde bulunurlar (Kuçuradi, 2011). İnsan hakları bilgisine sahip olmuş birey, öncelikli olarak insan olmak için, sonrasında ise doktor, avukat, öğretmen gibi çeşitli mesleklerin sahibi olmak için çaba gösterir. Tüm meslek gruplarında mesleği icra edenler insanlardır. Bundan dolayı bireylerin öğretmen, avukat, doktor gibi mesleklerin sahibi olmadan önce, bilim insanlarının “insanlaşma” diye tabir ettikleri kavramı gerçekleştirmeleri önemlidir. Ancak insanlaşma kavramını, çoğu insan teorik olarak bilmesine rağmen, pratikte sadece bazı kişiler gerçekleştirebilmektedir (Özcan, 2016). Bu nedenle diğer meslek sahipleri gibi öğretmenler de öncelikli olarak “insanlaşma” kavramını gerçekleştirmeli, insanın değerini ve değerlerini koruyan bir kişi olmalı ve bu konuda sorumluluk duyarak, üzerine düşen görevi iyi bir şekilde yerine getirmelidir. İşini bu şekilde yerine getiren öğretmen, insan haklarına saygılı ve demokratik bireylerin yetişmesini de sağlayacaktır. Bireylerin bu şekilde yetişmesinde okulun ayrı bir yeri vardır. Çünkü öğrencilerin gün içerisindeki vakitlerinin çoğu okulda geçmektedir. Bu durum, insan hakları eğitiminde okulların rolünü artırmaktadır (UNESCO, 1969).

İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi için en önemli aracın “eğitim” olduğu vurgulanmaktadır (Bronson ve Purta, 1982; Özbudun, 2007). Öğrencilerin, kendi haklarını bilen, bunları kullanan ve başkalarının haklarına saygılı birer vatandaş olarak yetişmesi, ülkemizde insan haklarının gelişmesi noktasında önemli bir husustur. Tabii bunun için öncelikle öğrencileri yetiştirecek olan öğretmenlerin insan haklarına saygı duyması ve olumlu tutuma sahip olması gerekir. Ayrıca öğretmenler insan haklarının içerdiği temel değerleri iyi bilmeli ve bu temel

değerlerin kendi hayatında olduğu kadar, öğrencilerin hayatlarında da önemli olduğu bilinciyle davranmalıdırlar. İnsan haklarına karşı olumlu tutumların geliştirilmesinde ve bu tutumların kalıcılığının sağlanmasında eğitimin ve öğretmenin rolünün önemli olduğu açıktır.

Eğitim aracı olarak kullanılan olgulardan biri de “spor” dur (Erdemli, 2002; Şahin, 1998). Spor; hoşgörü, barış, eşitlik, hukuk, sevgi ve saygı gibi kavramları bünyesinde taşıyan bir etkinlik olduğundan, insan haklarını meydana getiren birçok unsuru bireylere kazandırabilmektedir. Sporun, toplum içerisindeki yeri, insanların zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden yetkin olmasını sağlaması ve dünya barışına katkısından dolayı, spor temel insan hakları içerisinde sayılabilmektedir (Sadık, 2014). Bundan dolayı okullarımızdaki beden eğitimi ve spor derslerinin ve ders dışında yapılan sportif faaliyetlerin öğrencilere insan haklarına yönelik olumlu tutum kazandırmada özel bir önemi vardır. Öğrencilerin hareket yoluyla eğitilmesi beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yapması gereken önemli görevlerdendir. Eğer öğretmenler kendilerini öğrenciler tarafından örnek alınacak birer rol model olarak görüp buna uygun davranışlar sergilerlerse, öğrencilerin kişiliklerinde ve sosyal davranışlarında etkili olabilirler (Wolff, 1986). Eğitim ve sporun kesiştiği önemli bir noktada olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sporda insan haklarına karşı tutumlarının belirlenmesi önemli görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, sporda insan haklarına karşı tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modeli bir evren içerisinde seçilmiş olan bir örneklem grubu üzerinde yapılan araştırmalar yoluyla, evren genelindeki eğilimin, tutumun veya görüşlerin nicel veya nümerik olarak betimlemeyi sağlar.” (Creswell, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 34.322 (EBS, 2020) beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde oranlı tabakalı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde

belirlenen evren ilgili alt tabakalara ayrılmakta ve her tabakadan örneklem araştırmaya dahil edilmektedir. (Balcı, 2015). Buradan hareketle her bir bölge bir tabaka olarak kabul edilmiştir. Örneklem sayısı belirlemede Cohen, Manion ve Morrison (2000) tarafından hazırlanmış olan örneklem büyüklüğü belirleme tablosundan yararlanılmış ve örnekleme an az 381 kişi olması gerektiği görülmüştür. Her tabakadan (bölge) örnekleme aynı oranda örnek seçilmesine dikkat edilmiştir. Dolayısıyla araştırmaya Türkiye genelinde 7 farklı bölgeden ortaokul ve liselerde görev yapan 404 kadrolu beden eğitimi ve spor öğretmeni katılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Erkek	337	83.4
	Kadın	67	16.6
Yaş	22-30 yaş	70	17.3
	31-40 yaş	152	37.6
	41-50 yaş	115	28.5
	51-60 yaş	54	13.4
	61 ve üzeri	13	3.2
	Görev Yılı	5 yıla kadar	82
6-10 yıl		91	22.5
11-15 yıl		52	12.9
16-20 yıl		56	13.9
21-25 yıl		43	10.6
26 ve üzeri		80	19.8
Eğitim Durumu	Lisans mezunu	268	66.3
	Y. lisans mezunu	95	23.5
	Doktora mezunu	41	10.1
Medeni Durum	Evli	298	73.8
	Bekâr	106	26.2
İnsan Hakları Kursu	Evet	113	28.0
Alma Durumu	Hayır	291	72.0
Bölge	Akdeniz Bölgesi	60	14.8
	Doğu Anadolu Bölgesi	58	14.3
	Ege Bölgesi	57	14.1
	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	56	13.8
	İç Anadolu Bölgesi	60	14.8
	Marmara Bölgesi	56	13.8
	Karadeniz Bölgesi	57	14.1
Toplam		404	100

Tablo 1’e baktığımızda; katılımcıların %83,4’ünün erkek, %16,6’sının ise kadın olduğu görülmektedir. Katılımcılarının çoğunluğunun evli (%73,8), insan haklarına yönelik eğitim

almamış (%72.0), lisans mezunu (%66.3), 31-40 yaş arasında (%37.6) ve 6-10 yıl arasında değişen (%22.5) görev yılında olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, öğretmenlerin cinsiyet, yaş, görev yılı, eğitimi durumu, medeni durum ve insan haklarına yönelik kurs alma, gibi özelliklerinin belirlenmesi için araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. İkinci kısımda ise, Sadık (2014) tarafından geliştirilen “Sporda İnsan Hakları Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, 3 alt boyuttan ve toplam 29 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; Kişilik Hakları, Sosyal Haklar ve Dayanışma Hakları’dır. Ölçekte 5’li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Sadık (2014) tarafından geliştirilen bu ölçeğin, Kişisel Haklar alt boyutunun güvenilirlik katsayısı .88, Sosyal Haklar alt boyutunun güvenilirlik katsayısı .79, Dayanışma Hakları alt boyutunun güvenilirlik katsayısı ise .83’tür. Ölçeğin tamamına ait güvenilirlik katsayısı .80’dir. Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler üzerinde yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ise ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha=.84$ olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı ile yapılmıştır. Normallik dağılımının sınanmasında basıklık ve çarpıklık değerleri kullanılmıştır. George & Mallery (2010) basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2,0 ile +2,0 arasında olduğunda, dağılımın normal kabul edilebileceğini ifade etmişlerdir. Analiz sonucunda verilerin parametrik şartları sağladığı görülmüş ve bağımsız iki grup için Independent Sample T testi, ikiden fazla gruplarda ise F Testi (ANOVA) kullanılmıştır. İkili karşılaştırma için ise Post-Hoc testlerinden, Tukey testi kullanıldı. Yanılma düzeyi $p<0,05$ ’tir. Normallik analizi sonucunda elde edilen değerler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2

İnsan Hakları Puanlarına İlişkin Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Boyutlar	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	SH	Değer	SH
Kişilik Hakları	.525	.121	-.246	.242
Sosyal Haklar	-.638	.121	.730	.242
Dayanışma Hakları	.559	.121	.018	.242

Bulgular

Bu kısımda bulgulara ve bu bulgulara ait yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 3

BES Öğretmenlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Sporda İnsan Haklarına Yönelik Tutumları

Alt Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	t	p
Kişilik	Erkek	337	1.47	0.31	-1.083	0.281
Hakları	Kadın	67	1.51	0.23		
Sosyal	Erkek	337	2.89	0.56	1.117	0.264
Haklar	Kadın	67	2.81	0.44		
Dayanışma	Erkek	337	1.77	0.42	-0.730	0.466
Hakları	Kadın	67	1.81	0.37		
Toplam	Erkek	337	1.99	0.26	-0.026	0.979
	Kadın	67	1.99	0.18		

Tablo 3 incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyetleri ile sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, tüm alt boyutlarda ve toplamda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4

BES Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Göre Sporda İnsan Haklarına Yönelik Tutumları

Alt Boyut	Yaş	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p
Kişilik	22-30 yaş	70	1.47	0.29	0.03	0.651	0.626
	31-40 yaş	152	1.48	0.33	0.02		
	41-50 yaş	115	1.45	0.27	0.02		
	51-60 yaş	54	1.52	0.28	0.03		
	61 ve üzeri	13	1.52	0.36	0.09		
Sosyal	22-30 yaş	70	2.83	0.47	0.05	0.463	0.763
	31-40 yaş	152	2.86	0.61	0.04		
	41-50 yaş	115	2.87	0.49	0.04		
	51-60 yaş	54	2.92	0.55	0.07		
	61 ve üzeri	13	3.03	0.50	0.13		
Dayanışma	22-30 yaş	70	1.78	0.39	0.04	0.473	0.756
	31-40 yaş	152	1.74	0.42	0.03		
	41-50 yaş	115	1.81	0.43	0.04		
	51-60 yaş	54	1.79	0.33	0.04		
	61 ve üzeri	13	1.75	0.48	0.13		
Toplam	22-30 yaş	70	1.98	0.22	0.02	0.670	0.613
	31-40 yaş	152	1.98	0.26	0.02		
	41-50 yaş	115	1.99	0.26	0.02		
	51-60 yaş	54	2.03	0.21	0.02		
	61 ve üzeri	13	2.07	0.26	0.07		

Tablo 4 incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşları ile sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, tüm alt boyutlarda ve toplamda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5

BES Öğretmenlerinin Görev Yılı Değişkenine Göre Sporda İnsan Haklarına Yönelik Tutumları

Alt Boyut	Görev Yılı	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p
Kişilik Hakları	5 yıla kadar	82	1.49	0.29	0.03	1.341	0.246
	6-10 yıl	91	1.45	0.33	0.03		
	11-15 yıl	52	1.44	0.31	0.04		
	16-20 yıl	56	1.47	0.31	0.04		
	21-25 yıl	43	1.44	0.29	0.04		
	26 ve üzeri	80	1.55	0.28	0.03		
Sosyal Haklar	5 yıla kadar	82	2.83	0.56	0.06	0.477	0.793
	6-10 yıl	91	2.92	0.51	0.05		
	11-15 yıl	52	2.80	0.66	0.09		
	16-20 yıl	56	2.90	0.50	0.06		
	21-25 yıl	43	2.91	0.54	0.08		
	26 ve üzeri	80	2.88	0.51	0.05		
Dayanışma Hakları	5 yıla kadar	82	1.76	0.42	0.04	1.003	0.415
	6-10 yıl	91	1.78	0.40	0.04		
	11-15 yıl	52	1.68	0.45	0.06		
	16-20 yıl	56	1.76	0.42	0.05		
	21-25 yıl	43	1.85	0.41	0.06		
	26 ve üzeri	80	1.82	0.37	0.04		
Toplam	5 yıla kadar	82	1.98	0.26	0.02	1.263	0.279
	6-10 yıl	91	2.00	0.21	0.02		
	11-15 yıl	52	1.93	0.27	0.03		
	16-20 yıl	56	1.99	0.25	0.03		
	21-25 yıl	43	2.01	0.28	0.04		
	26 ve üzeri	80	2.04	0.22	0.02		

Tablo 5 incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yılları ile sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, tüm alt boyutlarda ve toplamda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 6

BES Öğretmenlerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sporda İnsan Haklarına Yönelik Tutumları

Alt Boyut	Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p	Tukey
Kişilik Hakları	Lisans mezunu ^a	268	1.48	0.31	0.01	6.11	0.002*	c>a c>b
	Y. lisans mezunu ^b	95	1.42	0.23	0.02			
	Doktora mezunu ^c	41	1.61	0.33	0.05			
Sosyal Haklar	Lisans mezunu ^a	268	2.85	0.55	0.03	0.94	0.390	-
	Y. lisans mezunu ^b	95	2.90	0.55	0.05			
	Doktora mezunu ^c	41	2.97	0.45	0.07			

Dayanışma Hakları	Lisans mezunu ^a	268	1.74	0.40	0.02	6.97	0.001*	c>a c>b
	Y. lisans mezunu ^b	95	1.77	0.41	0.04			
	Doktora mezunu ^c	41	2.00	0.38	0.05			
Toplam	Lisans mezunu ^a	268	1.98	0.24	0.01	8.30	0.000*	c>a c>b
	Y. lisans mezunu ^b	95	1.97	0.25	0.02			
	Doktora mezunu ^c	41	2.14	0.25	0.04			

*p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin eğitim durumları ile sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, kişilik hakları alt boyutunda, dayanışma hakları alt boyutunda ve toplamda, anlamlı farklılık tespit edilmişken ($p<0,05$), sosyal haklar alt boyutunda ise anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Puanlar ikişerli karşılaştırıldığında; kişilik hakları alt boyutunda, lisans mezunu ve doktora mezunu arasında ve doktora mezunu lehine, yüksek lisans mezunu ve doktora mezunu arasında ve doktora mezunu lehine anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Dayanışma hakları alt boyutunda lisans mezunu ve doktora mezunu arasında ve doktora mezunu lehine, yüksek lisans mezunu ve doktora mezunu arasında ve doktora mezunu lehine anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Toplama baktığımızda aynı şekilde lisans mezunu ve doktora mezunu arasında ve doktora mezunu lehine, yüksek lisans mezunu ve doktora mezunu arasında ve doktora mezunu lehine anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 7

BES Öğretmenlerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Sporda İnsan Haklarına Yönelik Tutumları

Alt Boyut	Medeni Durum	n	$\bar{x}$	Ss	t	p
Kişilik Hakları	Evli	298	1.38	.28	.030	.976
	Bekar	106	1.38	.28		
Sosyal Haklar	Evli	298	2.48	.48	-.975	.330
	Bekar	106	2.54	.44		
Dayanışma Hakları	Evli	298	1.49	.37	-.014	.989
	Bekar	106	1.49	.38		
Toplam	Evli	298	1.90	.24	-.877	.381
	Bekar	106	1.93	.24		

Tablo 7 incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin medeni durumları ile sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, tüm alt boyutlarda ve toplamda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 8

BES Öğretmenlerinin İnsan Haklarına Yönelik Eğitim Alma Durumu Değişkenine Göre Sporda İnsan Haklarına Yönelik Tutumları

Alt Boyut	Eğitim Alma	n	$\bar{x}$	Ss	t	p
Kişilik	Evet	113	1.37	.24	-.267	0.790
Hakları	Hayır	291	1.38	.29		
Sosyal	Evet	113	2.59	.42	2.454	0.015*
Haklar	Hayır	291	2.46	.49		
Dayanışma	Evet	113	1.47	.38	-.793	0.428
Hakları	Hayır	291	1.50	.37		
Toplam	Evet	113	1.93	.20	1.254	0.210
	Hayır	291	1.90	.25		

*p<0,05

Tablo 8 incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin insan haklarına yönelik eğitim alma durumları ile sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, sosyal haklar alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu tespit edilmişken ($p<0,05$), toplam puanda ve diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Sosyal haklar alt boyutunda puanlar ikişerli karşılaştırıldığında insan haklarına yönelik eğitim alan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin insan haklarına yönelik tutumlarının, insan haklarına yönelik eğitim almayan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sporda insan haklarına yönelik tutumları çeşitli değişkenler dikkate alınarak incelenmiştir. Öğretmenlerin cinsiyete göre sporda insan haklarına yönelik tutumları karşılaştırıldığında tüm alt boyutlarda ve toplamda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. İnsan hakları, kişinin sadece kişi olması nedeniyle hak etmiş olduğu ve fiil ehliyetinin yanında, kişinin hayatı, sağlığı, bedensel bütünlüğü, şeref ve haysiyeti ve diğer değerleri üzerindeki hakların tümünü kapsar (Kılıçoğlu, 2009). İnsan haklarında din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı olmaz. Kadın ve erkek arasında bir eşitliksizliğin olduğu toplumsal rol dağılımında kadının sosyal yaşantısı sınırlandırılmış, erkeğin ise yaşam alanı sınırsız olarak kabul edilmiştir (Koray, 2012). İnsan haklarında eşitsizliğe yönelik mücadele eğitimle başlar ve burada önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Erkek ve kadın beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin insan haklarına yönelik tutumları birbirine yakın düzeydedir. Öğretmenler ülkenin geleceğini şekillendirecek bireyleri yetiştirmektedir ve özellikle sporla ilgilenen öğrenciler beden eğitimi ve spor öğretmenlerini örnek

almaktadır. Kadın ve erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin insan haklarına yönelik tutumlarının benzer olması, yetişen neslin özellikle sporda insan haklarına yönelik cinsiyet faktörüne dayalı olmayan bir algıya sahip bireyler olarak yetişmesi açısından önemlidir. İlgili literatür incelendiğinde; Sotelo (1999) tarafından İspanya’da 273 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada, Kadın öğrencilerin insan haklarına yönelik tutumlarının erkek öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Dağ’ın (2013) yaptığı çalışmada da sınıf öğretmeni adaylarının insan haklarına karşı tutumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Özen’in (2012) yaptığı çalışmada da devlet ilköğretim okullarında görev yapan sınıf ve diğer branş dersleri öğretmenlerinin insan hakları düşüncesine karşı tutumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Çarıkçı ve Er (2010) tarafından yapılan çalışmada da insan hakları eğitimine karşı tutum incelenmiş ve Eğitim Fakültesinde eğitim gören öğretmen adaylarının insan haklarına yönelik tutumlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Benzer şekilde Günal (2009) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin demokrasi ve insan haklarına yönelik iletilere dair görüşlerinin, cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Bunların aksine, Karatekin, Merey, Sönmez ve Kuş (2012) tarafından yapılan çalışmada; insan hakları eğitimine karşı tutumda, cinsiyete göre sosyal bilgiler dersi öğretmen adayları arasında anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Farklılaşma kadın öğretmen adayları lehinedir. Sadık’ın (2014) yaptığı çalışmada da sporcuların sporda insan haklarına yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre, sosyal haklar ve dayanışma hakları boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı, kişilik haklarındaysa anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu farklılığın erkek sporcular lehine olduğu görülmüştür.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaş değişkenine göre sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, tüm alt boyutlarda ve toplamda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Spora katılımın, demokratik bir yurttaş olmak için gerekli sosyal becerileri kazandırdığı ifade edilmektedir. Spor aynı zamanda farklılıkların tanınmasına ve iletişim kurmaya yardımcı olur (Symonides, 1999). Bu sayede spor yapan insanlar önyargıları, kültürel farkları, hoşgörüsüzlüğü ve ayrımcılığı yıkar. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri işi gereği sürekli sporun içerisinde yer alan bireyler olduğu için yaş değişkeninin sporda insan haklarına yönelik önemli bir faktör olmadığı sonucunun bundan kaynaklanabileceğini söyleyebiliriz. İlgili literatüre bakıldığında; Çarıkçı ve Er’in (2010) yaptığı çalışmada insan hakları ile ilgili eğitime karşı tutumda Eğitim Fakültesinde eğitim gören öğretmen adaylarının yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği

görülmüştür. Özen'in (2012) yaptığı çalışmada da ilkokulda görev yapan sınıf ve diğer branş dersleri öğretmenlerinin insan hakları düşüncesine karşı tutumları yaş durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Çavuşoğlu, Kabadayı, Yılmaz ve Taşmektepligil (2020) tarafından yapılan çalışmada ise yaş değişkenine göre Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin insan haklarına karşı tutumlarında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlara göre yaş arttıkça insan haklarına yönelik tutum puanlarının da arttığını görülmektedir. Benzer şekilde Turan, Usufllu, Koç, Karaoğlu ve Ulucan (2018) tarafından yapılan çalışmada; dayanışma hakları ve kişilik hakları boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmemişken, sosyal haklar boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Yaş ilerledikçe sporda insan haklarına yönelik tutumun genel olarak azaldığı görülmüştür.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yılı değişkenine göre sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, tüm alt boyutlarda ve toplamda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. İnsan haklarıyla ilgili değerlerin geliştirileceği ortamlardan belki de en önemlisi okullardır (Kepenekçi, 2014). Okullarda bulunan yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer çalışanların okulda insan haklarına saygılı bir iklim oluşturması beklenir. Bu ortamda bulunan insanların zamanla insan haklarına yönelik tutumlarında artış olması beklenir. Dolayısıyla görev yılı arttıkça beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin insan haklarına yönelik algılarında önemli bir değişim olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak okullarımızda insan haklarına saygıya yönelik bir okul ikliminin oluşmadığı sonucu çıkarılabilir. İlgili literatür incelendiğinde Özen'in (2012) yaptığı çalışmada ilkokullarda görev yapan sınıf ve diğer branş dersleri öğretmenlerinin insan hakları düşüncesine karşı tutumları kıdem durumu değişkenine göre karşılaştırıldığında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Benzer şekilde Kepenekçi'nin (1999) yaptığı çalışmada eğitimcilerin insan hakları eğitimine yönelik tutumlarının tüm alt boyutlarda mesleki kıdeme göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Buna karşın, Günal'ın (2009) yaptığı çalışmada sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, demokrasi ve insan haklarına yönelik iletilere dair görüşlerinin, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Görev yılı yüksek olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yılı düşük olan öğretmenlere göre birey haklarına yönelik iletilerin yetersiz olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin eğitim durumuna göre sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında, kişilik hakları alt boyutunda, dayanışma hakları alt boyutunda ve toplamda,

anlamli farklılık tespit edilmişken, sosyal haklar alt boyutunda anlamli farklılık tespit edilmemiştir. Kişilik hakları alt boyutunda, dayanışma hakları alt boyutunda ve toplam puanda, doktora mezunu beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin lisans ve yüksek lisans mezunu olan öğretmenlere göre sporda insan haklarına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde “Eğitimin insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olması gerektiği ifade edilmektedir (EİHB, 1948). Buradan hareketle ülkemizde özellikle beden eğitimi ve spor alanda verilen akademik eğitimin insan haklarına yönelik algıyı olumlu etkilediği sonucuna ulaşabiliriz. İlgili literatür incelendiğinde; Çarıkçı ve Er’in (2010) yapmış olduğu araştırmada da, insan hakları eğitimine karşın Eğitim Fakültesinde eğitim gören öğretmen adaylarının tutumları ile eğitim durumu değişkeni arasında anlamli farklılık olduğu tespit edilmiştir. İkili karşılaştırmalarda farkın genel lise lehine olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Turan ve Diğ.’nin (2018) yaptığı çalışmada; futbolcuların sporda insan haklarına karşı tutumu ve özgünlük düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre sosyal haklar alt boyutunda lise ve dengi mezunlarının lisans mezunlarına göre daha olumlu olduğu görülmüştür. Öz yabancılaşma alt boyutunda ise genel olarak eğitim seviyesi yükseldikçe tutumunda yükseldiği görülmüştür. Diğer boyutlarda anlamli farklılaşma olmadığı görülmüştür. Bu sonuçların aksine Özen’in (2012) yaptığı çalışmada; ilkokullarda görev yapan sınıf ve diğer branş öğretmenlerin insan hakları düşüncesine karşı tutumları eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında anlamli farklılık tespit edilmemiştir. Benzer şekilde Dağ’ın (2013) yaptığı çalışmada; sınıf öğretmeni adaylarının insan haklarına karşı tutumlarının mezun olunan liseye göre anlamli farklılık göstermediği tespit etmiştir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin medeni duruma göre sporda insan haklarına yönelik tutumları karşılaştırıldığında tüm alt boyutlarda ve toplamda anlamli farklılık tespit edilmemiştir. Evliliğin kişinin hayatında en önemli destek kaynağı olduğu (Kurdek,2005) ve psikolojik olarak olumlu etkileri olduğu araştırmalarla desteklenmiştir (Proulx, Helms ve Buehler, 2007). Evlilikle birlikte insanlar hayatını başka insanlarla birleştirmekte ve beraber yaşamaktadırlar. Beraber yaşamakta ancak karşılıklı saygı ile mümkündür. Bireylerin başkalarından saygı bekliyorsa, önce onlara saygı göstermesi gerektiği ifade edilmektedir (Littauer, 2005). Dolayısıyla insanların birbirlerine saygı göstermesinin onların insan haklarına karşı saygısını da artırması beklenir. Evli olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bekâr olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre insan haklarına yönelik tutumlarının daha yüksek olmak beklenmekteyken sonuç bu şekilde çıkmamıştır. Bunun nedeni olarak aile kurumunun saygı üzerine temellendirilmediği düşünülebilir.

İlgili literatür incelendiğinde Özen'in (2012) yaptığı araştırmada da ilkokullarda görev yapan sınıf ve diğer branş dersleri öğretmenlerinin insan haklarına karşı tutumlarının medeni duruma göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin insan haklarına yönelik eğitim alma durumuna göre sporda insan haklarına yönelik tutumları arasında sadece sosyal haklar boyutundaki farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmişken, diğer boyutlarda ve toplam puanda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. İnsan haklarına yönelik eğitim alan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, insan haklarına yönelik eğitim almayan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine göre sporda insan haklarına yönelik tutumlarının, sosyal haklar boyutunda yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre insan haklarına yönelik alınan eğitimin özellikle sosyal alanda etkili olduğu ve kurs alan öğretmenlerin tutumlarının kursa bağlı olarak yükseldiği söylenebilir. Ancak ilgili literatür incelendiğinde Karatekin ve Diğ.'nin (2012) yaptığı araştırmada sosyal bilgiler dersi öğretmen adaylarının insan hakları eğitimine karşı tutumlarının insan hakları eğitimi alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sporda insan haklarına yönelik tutumlarının incelendiği bu araştırmada sonuç olarak; sporda insan haklarına yönelik olumlu tutum oluşturmada, eğitimin önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Eğitim sayesinde, sahip olunan hakları bilme, kullanma ve başkalarının haklarına saygı duyma sorumluluğunun geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Öneri olarak; insan haklarına yönelik kurs alan öğretmenlerin tutum puanları yüksek olduğu için tüm öğretmenlere insan haklarına yönelik kurs verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Diğer branş öğretmenleri ile beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sporda insan haklarına yönelik tutumları farklı bir araştırma yapılarak karşılaştırılabilir. Benzer bir araştırma nitel olarak çalışılarak daha detaylı sonuçlar elde edilebilir. Eğitim fakültelerinin ve diğer fakültelerde yer alan öğretmenlik bölümlerinin lisans eğitim programlarının içerisine insan hakları ile ilgili derslerin konulması veya benzer derslerin içerisine insan hakları ile ilgili ünite konulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Balcı, A. (2015). Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Beetham, D. (2006) Demokrasi ve insan hakları, (Çev. B. Canatan). Ankara: Liberte Yayınları.
- Berber, Y. E. (2007). *Türkiye’de insan hakları söyleminin toplumsal karşılığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Branson, M. S. & Purta, J. T. (1982). Internanional human rights, society and the schools, *National Council For the Social Studies Bulletin*, 68, 4-5.
- Creswell J. W. (2017). Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni. (Ed. S. B. Demir), Ankara: Eğiten Kitap.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2000). Eğitimde Araştırma Yöntemleri. (5. Baskı) Londra: Routledge Falmer.
- Çarıkçı, S. & Er, K. O. (2010). Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının insan hakları eğitimine yönelik tutumları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(24), 54-69.
- Çavuşoğlu, G., Kabadayı, M., Yılmaz, A. K. & Taşmektepligil, M. Y. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin insan haklarına yönelik tutumları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 462-469.
- Dağ, N. (2013). *Sınıf öğretmeni adaylarının insan haklarına ilişkin tutumlarını etkileyen faktörler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- EBS. (2020). Eğitim Bir Sen, kamu okullarında çalışan öğretmenlerin branşlara göre dağılımı. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/EgitimeBakis2018_Izleme_degerlendirme_raporu.pdf Erişim Tarihi: 03.10.2020
- EİHB. (1948). Evrensel İnsan Hakları Beyanamesi. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf> Erişim Tarihi: 14.05.2022
- Erdemli, A. (2002). Temel sorunlarıyla spor felsefesi. İstanbul: E Yayınları.
- George, D. & Mallery, P. (2010). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference 17.0 update (10. ed.) Boston: Allyn & Bacon.
- Günel, N. (2009). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan demokrasi ve insan haklarına ilişkin sözlü ve sözsüz iletilerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

- Karatekin, K., Merey, Z., Sönmez, Ö. F. & Kuş, Z. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının insan hakları eğitimine yönelik tutumları. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 2193-2207.
- Kepenekçi, Y. K. (1999). Eğitimcilerin insan haklarına yönelik tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1). DOI: 10.1501/Egifak_0000001165
- Kepenekci, Y. K. (2014) Eğitimciler için insan hakları ve demokrasi. (2. Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi,
- Kılıçoğlu, A. (2009). Borçlar hukuku genel hükümler. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Koray, M. (2012). Sosyal politika. (4. Baskı) İstanbul: İmge Kitabevi.
- Kuçuradi, İ. (2011). İnsan hakları: Kavramları ve sorunları. (2. Baskı). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kurdek, L. A. (2005). Gender and marital satisfaction early in marriage: A growth curve approach. *Journal of Marriage and Family*, 67, 68-74.
- Littauer, F. & Littauer, M (2005). Kişilik bulmacası. (Çev. H. B. Çelik). Ankara: Sistem Yayıncılık
- Özbudun, E. (2007). Democratization reforms in Turkey, 1993-2004. *Turkish Studies*, 8(2), 179-196.
- Özcan, M. (2016). İnsan felsefesi/insanın neliği üzerine bir soruşturma. Ankara: Bilge Su Yayıncılık.
- Özen, B. (2012). *Devlet ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin insan haklarına ilişkin tutumlarının çok boyutlu incelenmesi (İstanbul ili anadolu yakası örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Proulx, C. M., Helms, H. M., & Buehler, C. (2007). Marital quality and personal well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 576-593.
- Sadık, R. (2014). *Sporcularda insan haklarına ilişkin tutumların incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Sotelo M. J. (1999). Gender differences in political tolerance among adolescents, *Journal of Gender Studies*, 8, 211-217.
- Symonides, J. (1999) Sport in the service of human rights, World Conference on Education and Sports for a Culture of Peace, UNESCO, Paris.
- Şahin, M. (1998). Spor ahlakı ve sorunları. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Turan, M. B., Usufllu, O., Koç, K., Karaoğlu, B. & Ulucan, H. (2018). Profesyonel futbolcularda sporda insan hakları tutumu ve özgünlük düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(4), 1-18.

UNESCO. (1969). Trends in teaching about human rights in the secondary schools, some suggestions on teaching about human rights. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000056409> Erişim Tarihi: 02.01.2021

Wolff, S. (1986). Problem çocuklar ve tedavi (çocuk ve stres), (Çev. A. Oral & S. Kara). İstanbul: Say Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Human rights are rights that cannot be sold, bought or transferred. In other words, human rights are innate rights of every human being, equal for everyone regardless of their ethnicity, nationality, religion, language, color or profession. For this reason, the objectives of human rights are the individuals and human rights aim to provide the conditions necessary for a human life. While these rights have a cultural origin, they also have a historical background. Human rights are legislations between the individual and the authorities, they are also considered as high moral norms between individuals.

Once individuals have the awareness of what it means to be a human, they implement those rights in their family relationships, social and professional lives. An individual who has awareness of human rights aims to uphold of those values ahead of his profession. For this reason, it is important for individuals to realize the concept, that scientists call "humanization", before they have professions such as teachers, lawyers, doctors. However, although most people know the concept of humanization theoretically, only some people can implement it in practice. For this reason, teachers, like other professionals, should primarily embrace the concept of "humanization" and be a person who protects these values and should fulfill their duties well by taking responsibility in this regard. The teacher who performs his job in this way will also help his/her students become of more democratic individuals who are respectful of human rights. The school has a special place in the upbringing of individuals in this way as students spend most of their day at school. This situation increases the role of schools in human rights education.

The most important tool for the protection and development of human rights is "education". Educating our students as citizens who know their own rights, and respect the rights of others is very important key step in the development of human rights in our country. Hence, first of all, teachers who will educate our students must uphold of human rights and have a positive attitude about human rights all the time. In addition, our teachers should be well aware of the basic human rights and should act with the awareness that these basic values are important in their own lives as well as in the lives of students. It is clear that the role of education and teachers is important in developing positive attitudes towards human rights and ensuring the permanence of these attitudes.

One of the methods used as an educational tool is "sports". Sport; Since it is an activity that includes concepts such as tolerance, peace, equality, law and respect, it can help individuals gain many elements that constitute human rights. Sports are deemed as basic human rights as they contribute to world peace and have constructive effects in mental, physical and spiritual competences of the students. For this reason, physical education and sports classes in our schools and sports activities outside the classroom have a important role for the students to gain positive attitudes towards human rights. Educating students through activities is one of the important tasks that physical education and sports teachers should adhere. If teachers see themselves as role models for the students and act accordingly, they can be effective in improving the personalities and social behaviors of students. Determining the position of physical education and sports teachers, in terms of human rights in sports, which are at an important point where education and sports intersect, is vital. Therefore, this research was conducted to evaluate the stance of physical education and sports teachers towards human rights in sports, in terms of various variables.

Method

The survey model, which is one of the quantitative research methods, was used in the research. The survey model provides a quantitative or numerical description of the trends, attitudes or opinions in the universe through research on a sample group selected from a universe. The population of the research consists of 34,322 physical education and sports teachers working in schools affiliated to the Ministry of National Education in the 2020-2021 academic year. In determining the sample, proportional stratified sampling method was preferred. The population determined in this method is divided into the relevant sub-strata and the sample from each layer is included in the research. From this point of view, each region was considered as a layer. The sample size determination table

was used to determine the number of samples and it was seen that there should be at least 381 people in the sample. Care was taken to select the same proportion of samples from each layer (region). Therefore, 404 permanent physical education and sports teachers working in secondary and high schools from 7 different regions across Turkey participated in the research. The data collection tool consists of two parts. In the first part, the personal information form prepared by the researchers was used to determine the characteristics of teachers such as gender, age, year of employment, educational status, marital status and taking courses on human rights. In the second part, “Human Rights Attitude Scale in Sports” was used. The scale consists of 3 sub-dimensions and a total of 29 items. These sub-dimensions are; Personal Rights, Social Rights and Solidarity Rights. A 5-point Likert-type rating was used in the scale. The reliability parameter of the Personal Rights sub-dimension of the scale is .88, the reliability parameter of the Social Rights sub-dimension is .79, and the reliability parameter of the Solidarity Rights sub-dimension is .83. The reliability parameter of the whole scale is .80. Data analysis was done with SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) program. Kurtosis and skewness values were used to test the normality distribution. Since the kurtosis and skewness values were between -2.0 and +2.0, it was seen that the data met the parametric conditions and the Independent Sample T test was used for up to two independent groups and where there were more than two groups, the F Test (ANOVA) was used. Tukey test, one of the Post-Hoc tests, was used for pairwise comparison. The error level is $p < 0.05$.

Findings

There was no significant difference between physical education and sports teachers' gender, age, seniority and marital status variables and their attitudes towards human rights in sports in all sub-dimensions and in total. Significant differences were found in the variables of education level and human rights education.

Discussion and Results

There was no significant difference between physical education and sports teachers' attitudes towards human rights in sports according to the age variable, in all sub-dimensions and in total. It is stated that participation in sports provides the necessary social skills to be a democratic citizen. Sport also helps to recognize and communicate differences (Symonides, 1999). In this way, people

who play sports break down prejudices, cultural differences, intolerance and discrimination. Since physical education and sports teachers are individuals who are constantly involved in sports due to their profession, we can come to the conclusion that the age variable is not an important factor for human rights in sports. In terms of years of service, there was no significant difference between physical education and sports teachers' attitudes towards human rights in sports, in all sub-dimensions, and in total. Perhaps the most important environment in which values related to human rights will be developed is schools (Kepenekçi, 2014). School administrators, teachers, students and other employees are expected to create a climate that respects human rights at school. It is expected that people in this environment will have an increase in their attitudes towards human rights over time. Therefore, it has been observed that there is no significant change in the perceptions of physical education and sports teachers about human rights as the years of service increase. It can be concluded that the reason for this is that there is not a school climate that respects human rights in our schools. While a significant difference was found between physical education and sports teachers' attitudes towards human rights in sports according to their educational status, in the sub-dimension of personality rights, in the sub-dimension of solidarity rights and in total, there was no significant difference in the sub-dimension of social rights. It can be said that in the sub-dimension of personal rights, in the sub-dimension of solidarity rights and in the total score, physical education and sports teachers with a doctorate degree have more positive attitudes towards human rights in sports than teachers with undergraduate and graduate degrees. The Universal Declaration of Human Rights states that “education should aim to strengthen respect for human rights and fundamental freedoms (EIHB, 1948). From this point of view, we can conclude that the academic education given in our country, especially in the field of physical education and sports, affects the perception of human rights positively. When physical education and sports teachers' attitudes towards human rights in sports were compared according to marital status, no significant difference was found in all sub-dimensions and in total. It has been supported by research that marriage is the most important source of support in a person's life (Kurdek, 2005) and has positive psychological effects (Proulx, Helms, & Buehler, 2007). With marriage, people unite their lives with other people and live together. Living together can only be sustainable with mutual respect. It is stated that if individuals expect respect from others, they must first respect others (Littauer, 2005). Therefore, it is expected that mutual respect amongst individuals in a society will increase their respect for human rights. While it was forecasted that married physical education and sports

teachers have higher attitudes towards human rights than single physical education and sports teachers, the result did not come out like this. It can be thought that the reason for this is that the institution of the family is not based on respect. While it was determined that only the social rights dimension differed between physical education and sports teachers' attitudes towards human rights in sports, according to their education on human rights, no significant difference was found in other dimensions and in the total score. It is seen that the attitudes of physical education and sports teachers who receive training on human rights in sports are higher in the dimension of social rights compared to physical education and sports teachers who do not receive training on human rights. According to this finding, it can be said that the education received for human rights is especially effective in the social field and the attitudes of the teachers who take a training increase depending on the type of training.

As a result of this research, which examines the attitudes of physical education and sports teachers towards human rights in sports; It has been seen that education is an important factor in creating a positive attitude towards human rights in sports. It is thought that the responsibility of knowing and using the rights and respecting the rights of others can be developed through education.

ETİK BEYAN: "*Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Sporda İnsan Haklarına Yönelik Tutumları*" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 14.01.2021 tarih ve 2021/2-5 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.